

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ГЕОГРАФІЯ

УДК 383.483.12.728.81 (075.8)

ДУМКА ГРОМАДСЬКОСТІ ЩОДО ТУРИСТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ
СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЗАМКІВ І ФОРТЕЦЬ В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
АНКЕТУВАННЯ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ)*Н.П. Анінко, О.А. Мельник, К.В. Мельничук**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

У статті представлені результати анкетування в Хмельницькій області, яке проводилось з метою виявлення громадської думки щодо туристичного використання середньовічних замків та фортець.

Анкетування було проведено протягом лютого 2009 року. Відповіді на чотирнадцять питань анкети дали 432 респонденти 20 районів Хмельницької області, а також міст обласного підпорядкування - Хмельницького, Кам'янець-Подільського, Шепетівки, Славути, Нетішина та Старокостянтинова. Анкетування було проведено серед різних верств населення, різного віку, соціального статусу, рівня освіти, зайнятості, мешканців міст, селищ міського типу та сіл.

Результати анкетування дають можливість з'ясувати як населення Хмельницької області інформовано про існуючі в її області та в Україні загалом середньовічні замки й фортеці; що при відвідуванні замків та фортець подобається, а що ні; відвідуванню яких замків та фортець надається перевага; які бачить напрями туристичного використання пам'яток середньовічної оборонної архітектури; думку громадськості щодо приватної власності на замки та фортеці.

Ключові слова: середньовічні замки, фортеці, анкетування, Хмельницька область, респондент, турист, туризм.

Вступ. Замки та фортеці в минулому відігравали важливу оборонну роль, а сьогодні ці пам'ятки є популярними об'єктами туризму та рекреації в світі. В Україні збереглося більше ста середньовічних замків і фортець. Але багато з них сьогодні не використовуються в туризмі та є маловідомими громадськості. Головна причина – більшість пам'яток потребують реставрації, відновлення, консервації тощо [2]. На жаль, від багатьох оборонних споруд середньовіччя сьогодні не залишилося і сліду. Якщо ситуація не поліпшиться, то замки та фортеці, які знаходять у руїнах та не охороняються, також у недалекому майбутньому можуть зникнути.

Для того щоб з'ясувати, як населення України ставиться до цієї проблеми, зокрема які бачить шляхи її розв'язання, які замки (фортеці) відвідує та про які знає тощо, нами було проведено опитування. Відповіді на питання розробленої анкети давали мешканці двох регіонів України – Карпатського та Подільського, де збереглося найбільше середньовічних замків (фортець) або їх руїн. У цій статті наведені результати анкетування, проведеного в Хмельницькій області – одній з областей України, де такі пам'ятки збереглися.

Попередні дослідження. Метод анкетування як один із загальнонаукових методів дослідження широко використовується у психології. У вітчизняній географії публікацій, де представлені результати дослідження пам'яток архітектури за матеріалами анкетування, дуже мало.

Анкетний метод, як один з методів дослідження середньовічних замків та фортець для потреб туризму нами був запропонований раніше [1].

Постановка завдання. Проведення анкетування мало на меті з'ясувати: 1) як населення Хмельницької області інформовано про існуючі в її області та в Україні загалом середньовічні замки й фортеці; 2) що при відвідуванні замків та фортець подобається, а що ні; 3) відвідуванню яких замків та фортець надається перевага; 4) які бачить напрями туристичного використання пам'яток середньовічної оборонної архітектури; 5) думку громадськості щодо приватної власності на замки та фортеці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території Хмельницької області збереглося 12 фортифікаційних споруд різного значення, ступеня збереженості та рекреаційно-туристичної привабливості. Не всі замки та фортеці області сьогодні відомі і масово відвідувані туристами.

Анкетування було проведено в лютому 2009 року. Відповіді на чотирнадцять питань анкети дали 432 респонденти.

При анкетуванні було згадано 46 замків та фортець України, в тому числі 12 замків і фортець Хмельницької області, 10 – Тернопільської, по 4 – Львівської, Рівненської та Автономної Республіки Крим, по 3 – Вінницької та Закарпатської, 2 – Житомирської та по одному – Волинської, Івано-Франківської, Одеської та Чернівецької областей. 24 респонденти (5,56 % всіх опитаних) не змогли назвати жодного замку чи фортеці України. Крім того, респондентами було названо ще залишки шести замкових комплексів Хмельницької області, які або збереглися лише у вигляді руїн, окремих земляних валів чи купи каменю, або у цьому

населеному пункті залишилися мікротопоніми, що вказують на розташування тут колись оборонної споруди. Це руїни Гусятинського (у Чемеровецькому районі), Кунівського (в Ізяславському районі), Полонського, Смотрицького (у Дунаєвецькому районі), Судилківського (в Шепетівському районі) та Ямпільського, колись – Тихомельського (у Білогірському районі).

53 опитаних (12,27 % від загальної кількості) назвали лише один замок чи фортецю, 139 (32,18 %) – по два, 169 (39,12 %) – по три та 47 (10,88 %) – по чотири і більше фортифікаційних споруд. Окрім того, при анкетуванні виявилось, що не всі опитані розуміють і знають, що саме являють собою замки або фортеці та досить часто їх плутають із палацами, садибами, які є пам'ятками архітектури цивільного будівництва. Так, анкетовані називали замками палацові комплекси в Антонінах Красилівського району, Самчиках Старокостянтинівського району, Грицеві Шепетівського району, Маліївцях Дунаєвецького району тощо.

Що стосується Хмельницької області, то беззаперечним лідером тут є Кам'янець-Подільська фортеця, яку назвали 321 респондент (74,31 % усіх опитаних). На другому місці стоїть фортеця у Меджибожі, яку вказали 183 респонденти (42,36 %). Приблизно однакова кількість опитаних назвали фортифікаційні споруди у Старокостянтинові – 111 (25,69 %) та Летичеві – 102 (23,61 %). Ще менше опитаних назвали замкові комплекси у Ізяславі – 91 (21,06 %), Сатанові – 71 (16,44 %) та Зінькові – 63 (14,58 %). Сутковецький замок назвали 42 респонденти (9,72 %). Жванецький замок згадується у 39 анкетах (9,03 %), Ямпільський – у 31 (7,18 %), Полонський – у 24 (5,56 %). Найменше в анкетах згадуються такі фортифікаційні споруди: залишки замків у Панівцях та Рихті – по 20 (4,64 %), Куневі та Гусятині – по 19 (4,4 %), Чернокозинцях та Смотричі – по 17 (3,94 %). Найменше респондентів назвали залишки замку в селі Судилків – 10 (2,31 %).

При анкетуванні виявилися деякі внутрішньо-обласні особливості щодо знання замків та фортець Хмельницької області. Що стосується Кам'янець-Подільської фортеці, то вона згадується у всіх районах Хмельницької області, причому інформованість про неї населення зростає з північних районів до південних. Згадується майже у всіх районах і Меджибізька фортеця, хоча значно менше, ніж Кам'янець-Подільська. Щодо інших замків та фортець, які розташовані на терені області, то тут проявляються деякі відмінності в їх знанні. Населення знає або згадує лише найближчі фортифікаційні споруди, що розташовані у своєму чи сусідніх районах. Наприклад, замок у

Ізяславі найчастіше згадується у Білогірському, Ізяславському, Полонському, Славутському та Шепетівському районах. Залишки замку в Куневі Ізяславського району назвали респонденти Білогірського та Ізяславського районів. Руїни Полонського замку відомі у Полонському та Шепетівському районах, залишки Тихомельського замку в Ямполі згадуються у Білогірському та Теофіпольському районах. Старокостянтинівський замок назвали респонденти центральних районів області (Красилівський, Старокостянтинівський, Старосинявський, Хмельницький тощо). Летичівський замок згадується переважно на сході Хмельниччини (Деражнянський, Летичівський, Старосинявський, Хмельницький райони). Залишки Сатанівського замку згадувалися респондентами Волочиського, Городоцького, Хмельницького, Чемеровецького та Ярмолинецького районів. Залишки замків у Зінькові та Сутківцях згадуються в анкетах Віньковецького, Новоушицького, Хмельницького та Ярмолинецького районів. Руїни замку в Гусятині відомі з анкет Чемеровецького району, Смотрицького замку – Дунаєвецького та Чемеровецького районів. Замки у Жванці, Панівцях, Рихті та Чернокозинцях фігурують у анкетах респондентів переважно Кам'янець-Подільського району.

Щодо знання замків та фортець України, що розташовані за межами Хмельницької області, то на першому місці знаходиться Хотинська фортеця, яку назвали 71 респондент (16,44 % опитаних). На другому місці – Острозький замок, названий 38 респондентами (8,8 %). Далі розташувалися Барський замок – 22 (5,09 %), Кременецький – 15 (3,48 %), Збарзький – 14 (3,24 %), Хмельницький – 11 (2,55 %). Трохи менше згадуються замки у Львові та Скалаті – по 9 (2,08 %), Тернополі – 8 (1,85 %), Корці – 7 (1,62 %), Мукачевому, Дубно та Луцьку – по 6 (1,39 %). П'ять респондентів назвали залишки Галицького замку, по 4 респонденти (0,93 %) назвали замки в Олесько, Любарі, Зборові, Скалі-Подільській та фортецю у Білгороді-Дністровському; по 3 респонденти – фортифікаційні споруди у Микулинцях та Теребовлі; по двоє респондентів назвали Свірзький, Бердичівський, Шаргородський, Ужгородський, Березанський замки, генуезьку фортецю Кафа у Феодосії, фортецю Єні-Кале у Керчі, фортецю у Балаклаві, а також по одному разу згадувалися Міжгірський монастир-фортеця, фортецю у Судаку, Золочівський, Залозецький та Хустський замки.

Якщо проаналізувати знання фортифікаційних споруд на терені України серед мешканців Хмельниччини, то тут можна спостерігати деякі відмінності по районах. Наприклад, замки

Рівненської області найчастіше згадуються в анкетах Білогірського, Ізяславського, Славутського та Шепетівського районів; замки Тернопільської області переважають у анкетах респондентів Волочиського, Городоцького, Теофіпольського та Чемеровецького районів. Хотинська фортеця Чернівецької області найчастіше називається респондентами Дунаєвського, Кам'янець-Подільського, Новоушицького та Чемеровецького районів. Замки Вінниччини фігурують переважно в анкетах Віньковецького, Деражнянського, Летичівського, Новоушицького та Старосинявського районів. Залишки замку Любарта у Любарі Житомирської області назвали респонденти Полонського та Старокостянтинівського районів. Щодо інших замків та фортець України, то вони названі переважно мешканцями міст, зокрема Хмельницького, Кам'янець-Подільського, Шепетівки, Славути тощо.

У цілому можна стверджувати, що респонденти Хмельницької області мало обізнані та інформовані про середньовічні замки та фортеці, які розташовані на території України. Більшість з опитаних знає про них через засоби масової інформації, літературні джерела, з розповідей родичів, знайомих чи друзів, а також із туристичних маршрутів, на яких ці замкові комплекси розташовуються. Чимало фортифікаційних споруд України залишилося поза увагою анкетованих.

Кращі знання про фортифікаційні споруди мають мешканці міст, зокрема Хмельницького, Кам'янець-Подільського, Славути, Шепетівки, Нетішина тощо. Крім того, службовці знають більше замкових комплексів як України, так і Хмельниччини, ніж зайняті у сільському господарстві та у робітничих професіях.

На друге запитання «Які замки та фортеці Ви відвідали?» респонденти назвали 44 фортифікаційні споруди, в яких вони побували, в тому числі і у 12 замках та фортецях Хмельницької області. Найбільше респондентів відвідали Кам'янець-Подільську фортецю – 147 (34,03 %), а також Меджибізьку фортецю – 75 (17,36 %). Значно менше респондентів побували в Летичівському замку – 61 (14,12 %), Старокостянтинівському – 60 (13,89 %), Ізяславському – 59 (13,65 %) Сатанівському – 49 (11,34 %) та Зіньківському – 36 (8,33 %). Сутковецький замок відвідали 29 респондентів (6,71 %), Жванецький – 19 (4,4 %), Панівецький – 16 (3,7 %), замок у Рихті – 15 (3,47 %) та Чорнокозинцях – 13 (3,01 %). Із цього видно, що найбільше відвідуються замкові комплекси із кращим технічним станом, які розташовані у значних населених пунктах та на важливих

магістралях. Окрім того, окремі респонденти вказали на відвідування залишків та руїн таких замків: Ямпільський – 17 (3,94 %), Гусятинський та Смотрицький – по 13 (3,47 %), Кунівський – 12 (2,78 %) та Судилківський – 8 (1,85 %).

Якщо розглядати відвідування замків та фортець Хмельниччини в розрізі по районах, то виявляється така картина: більшість респондентів відвідували фортифікаційні споруди, найближчі до місця проживання. Наприклад, Ізяславський замок відвідували мешканці Білогірського, Ізяславського, Славутського районів, Сатанівський замок – мешканці Волочиського, Городоцького, Чемеровецького районів, залишки Зіньківського замку – жителі Віньковецького та Ярмолинецького районів тощо. Винятком є лише Кам'янець-Подільська та Меджибізька фортеці, що може пояснюватися як рівнем збереженості цих фортифікаційних споруд, їх привабливістю, так і зручністю розташування на важливих автошляхах.

Якщо розглянути замки та фортеці України, котрі відвідали мешканці Хмельниччини, що взяли участь в анкетуванні, то тут згадуються 33 фортифікаційні споруди. Найбільше респондентів відвідали Хотинську фортецю – 38 (8,8 % усіх опитаних) та Острозький замок – 23 (5,32 %). Значно менше опитаних мешканців Хмельниччини побували у Барському замку – 12 (2,78 %), Кременецькому – 10 (2,31 %), Збаразькому – 8 (1,85 %), Скалатському та Тернопільському – по 7 (1,62 %), замках Львова та Хмільника – по 6 (1,39 %). Луцький замок відвідали 5 респондентів (1,16 %), по 4 респонденти відвідали фортифікаційні споруди у Корці та Мукачевому; по 3 (0,69 %) – у Білгороді-Дністровському, Дубно, Галичі, Скалі-Подільській; по 2 (0,46 %) – замки у Олесько, Любарі, Бердичеві, Тербовлі, Свіржі, Ужгороді, фортеця та оборонні вежі у Феодосії, Керчі, а також по одному респонденту були відвідувачами фортифікаційних споруд Бережан, Золочева, Залозців, Зборова, Микулинець, Хуста, Шаргорода, Судака та Балаклави.

Тут також простежується така відповідність: найближчі фортифікаційні споруди сусідніх із Хмельниччиною областей відвідували респонденти суміжних із цими областями районів Хмельницької області. Щодо інших замків на території України, то в них побували переважно респонденти міст Хмельницького, Кам'янець-Подільського, Славути, Шепетівки, Нетішина тощо.

На третє запитання «Що Вам сподобалося у замках, які Ви відвідали?» респонденти дали такі відповіді: ступінь збереженості назвали 162 опитаних (37,5 % від загальної кількості), прилаштування замку (фортеці) та прилеглої

території для потреб туризму – 127 (29,4 %), консервація або відновлення замку (фортеці), реставраційні, ремонтні роботи – 23 (5,32 %), окремі елементи споруд (вежі, брами, мури), архітектурне оздоблення, гармонійне поєднання із навколишніми ландшафтами тощо – 15 (3,47 %), нічого не сподобалося – 13 (3,0 %); 93 респонденти не відповіли на запитання. В анкетах серед відповідей на це запитання помітна така закономірність: ступінь збереженості сподобався тим респондентам, які відвідували фортифікаційні споруди, що збереглися найкраще, зокрема Кам'янець-Подільську та Меджибізьку фортеці; прилаштування замку (фортеці) та прилеглої території для потреб туризму назвали відвідувачі Кам'янець-Подільської, Меджибізької фортеці, Старокостянтинівського та Летичівського замків тощо. Реставраційні та ремонтні роботи назвали відвідувачі Старокостянтинівського, Ізяславського, Летичівського замків.

На четверте запитання «Що Вам не сподобалося у замках (фортецях), які Ви відвідали?» респонденти так: ступінь збереженості не сподобався 128 респондентам (29,63 %). Це переважно відвідувачі тих фортифікаційних споруд, котрі збереглися фрагментарно, або від них залишилися лише деякі елементи колишніх споруд (замки у Жванці, Зінькові, Чернокозинцях, Панівцях, Сутківцях тощо). Неприлаштування замку (фортеці) та прилеглої території для потреб туризму не сподобалося 69 анкетованим (15,97 %), котрі відвідали фортифікаційні споруди у віддалених, важкодоступних місцевостях із відсутньою туристичною інфраструктурою (ті ж Чернокозинці, Рихта, Панівці, Сутківці, Зіньків та інші). Відсутність консервації або відновлення замку (фортеці), реставраційних, ремонтних робіт не сподобалося 131 респондентові (30,32 %), переважно – відвідувачам напівзруйнованих і зруйнованих замкових комплексів (Ізяслав, Жванець, Сатанів, Зіньків тощо). Трьом респондентам все не сподобалося і вісім респондентів назвали відсутність при замках краєзнавчих музеїв, незручність у розташуванні і т. д. Також 93 опитаних на поставлене запитання не відповіли.

На п'яте питання «Відвідуванню яких замків та фортець Ви надали б перевагу?» відповіді були такими: оточених історико-архітектурною забудовою – 161 (37,27 %) – у більшості випадків це мешканці сільської місцевості, а також відвідувачі Кам'янець-Подільської фортеці, Львівського, Луцького та інших замків, котрі розташовані у містах із багатою архітектурною спадщиною. Відвідуванню замків та фортець відокремлених, розміщених на околицях населених пунктів у

поєднанні з мальовничими ландшафтами надали б перевагу 148 респондентів (34,25 %), та фортифікаційні споруди, розміщені у межах мальовничого ландшафту за межами населеного пункту відвідали б 114 опитаних (26,39 %) – переважно міських мешканців. Дев'ять респондентів на запитання не відповіли.

На шосте запитання «Чи потрібно замки та фортеці віддавати у приватну власність?» 65 опитаних (15,05 %) відповіли «так» (переважно це респонденти, віком менше 18 років, а також 18 – 25 років), 349 опитаних (80,79 %) дали заперечну відповідь і 18 респондентів не вказали нічого. У багатьох країнах, навпаки, звичним явищем є придбання у приватну власність пам'яток архітектури, оскільки доведено, що саме приватний власник може бути найбільш ефективним господарем, а передача в приватні руки жодним чином не означає занепад пам'ятки чи її знищення.

На сьоме питання «Чи будуть збереженні та відновлені замки і фортеці при їх використанні у туристичних цілях?» переважна більшість респондентів – 299 (69,21 %) дали позитивну відповідь, 84 анкетованих (19,44 %) відповіли негативно і 37 опитаних (8,56 %) вказали, що це можливо, при створенні туристичної інфраструктури, розвитку ресторанно-готельного бізнесу та при рекламній підтримці фортифікаційних споруд у засобах масової інформації. Не назвали жодного варіанта 12 респондентів.

На восьме запитання «Під яку із запропонованих установ краще було б використовувати фортифікаційні споруди?» респонденти відповіли так: 313 опитаних (72,45 %) вважають, що найкраще використовувати замки і фортеці під музеї, 54 (12,5 %) – під готелі, та 56 анкетованих (12,96 %) вказали інші установи, зокрема ресторани, бари, розважальні комплекси і навіть – казино. Не назвали жодного варіанта 9 респондентів.

І на дев'яте запитання «Яких невідкладних заходів слід вжити для збереження замків та фортець?» більшість опитаних – 373 респонденти (86,34 %) вказали на реставраційні, відновлювальні роботи, проведення капітальних та поточних ремонтів, реконструкції з умовою збереження давнього історико-архітектурного стилю. 54 опитаних (12,5 %) вказали, що збереженню фортифікаційних споруд допомогла б передача їх у приватну власність, але теж з умовою реконструкції у первозданному вигляді, 7 респондентів (1,62 %) запропонували проведення туристичних екскурсій та різних розважальних заходів з метою підвищення зацікавленості у фортифікаційних спорудах із боку туристів, підвищення престижу

цих пам'яток серед архітектурної спадщини України. Не вказали нічого 13 опитаних.

Інші п'ять питань анкети стосувалися місця постійного проживання, статі, віку, освіти та зайнятості респондента. Відповіді на чотирнадцять питань анкети дали респонденти 20 районів Хмельницької області, а також міст обласного підпорядкування – Хмельницького, Кам'янця-Подільського, Шепетівки, Славути, Нетішина та Старокостянтинова. Анкетування проводилося серед різних верств населення, різного віку, соціального статусу, рівня освіти, зайнятості, мешканців міст, селищ міського типу та сіл.

На запитання відповіли 50 % чоловіків та 50 % жінок, причому 27,08 % – це респонденти, віком менше 18 років; 18,52 % – віком 18–24 роки; 18,75 % – віком 25–45 років; 17,58 % – віком 46–65 років та 18,06 % – віком більше 65 років. За рівнем освіти 12,5 % респондентів мають початкову освіту; 33,33 % – середню; 37,73 % – професійно-технічну та 16,44 % – вищу освіту. Із загальної кількості опитаних 28,47 % є учнями або студентами, 15,51 % – безробітні, 24,31 % – працюючі та 31,71 % – пенсіонери. В анкетуванні брали участь робітники різних професій, зокрема галузей промисловості (переважно – машинобудівної, деревообробної, будівельних матеріалів, легкої, харчової), сільського та лісового господарства, транспорту та зв'язку, освіти, культури, охорони здоров'я, фінансових установ, торгівлі та громадського харчування, а також підприємці, домогосподарки тощо. Серед анкетованих 55,56 % – це міські мешканці, які проживають у 13 містах та 24 містечках, та 44,44 % – сільські мешканці, що проживають у 82 сільських населених пунктах.

Висновки. В цілому можна стверджувати, що мешканці Хмельницької області мало знають про найбільші та найвизначніші замки і фортеці не лише своєї області, але й України взагалі. Тільки

кожний десятий може назвати більше трьох замків або фортець України. Більшість респондентів могли назвати тільки ті замки або фортеці, в яких вони побували. Тому, деякі добре збережені та цікаві для огляду пам'ятки були згадані в анкетах тільки один, два або три рази (замки у Золочеві, Олесько, Свіржі, Дубно, Галичі та Ужгороді, фортеці у Судаку та Білгород-Дністровському). Це свідчить про низький рівень інформованості населення про ці пам'ятки. Більшість респондентів проти передачі фортець та замків у приватну власність. Але вважають, що необхідно їх більше використовувати у туристичних цілях. На думку опитаних, це забезпечить збереження та відновлення замків (фортець) в Україні. У Європі приватна власність на пам'ятки архітектури – досить поширене і дієве з точки зору збереження, реконструкції та туристичного використання явище. Найкращою установою для використання замків і фортець респонденти відмітили музеї, а до невідкладних заходів щодо збереження замкових комплексів віднесли реставраційні та ремонтні роботи. Анкетування показало, що населення мало знайоме з досвідом створення в замках (фортецях) готельних комплексів із широким спектром послуг для відвідувачів і не бачить потреби, щоб прилаштовувати пам'ятки під готелі. Проте саме це – один із найпоширеніших шляхів використання середньовічних замків (фортець) у світі. Тільки сім опитаних вказали на необхідності проведення розважальних заходів на територіях замків (фортець). Проте ніхто не згадав про анімаційні заходи, які відбуваються на територіях пам'яток. Головна причина цього – погана рекламна компанія. Адже у Хмельницькій області є дві фортеці – Кам'янець-Подільська та, меншою мірою, Меджибіцька, які протягом останніх років є місцем проведення різноманітних фестивалів.

Список використаної літератури

1. Аніпко Н.П. Туристична атракційність Кам'янець-Подільської фортеці [Текст] / Н.П. Аніпко // Дністровський каньйон – унікальна територія туризму: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., 17 травня 2009 р. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – С. 112–114.
2. Вечерський В. Реставрація пам'яток архітектури [Текст] / В. Вечерський // Пам'ятки України: історія та культура. – 1997. - № 1. – С.10–14.

Н.П. Анипко, О.А. Мельник, К.В. Мельничук. Общественное мнение относительно туристического использования средневековых замков и крепостей в Украине (по материалам анкетирования в Хмельницкой области)

Представлены результаты анкетирования в Хмельницкой области, которое проводилось с целью выявления общественного мнения относительно туристического использования средневековых замков и крепостей.

Анкетирование было проведено на протяжении февраля месяца 2009 года. Ответы на четырнадцать вопросов анкеты дали 432 респондента 20 районов Хмельницкой области, а также городов обласного подчинения – Хмельницкого, Каменец-Подольского, Шепетовки, Славути, Нетишина и Староконстантинова. Анкетирование осуществлялось среди разных слоев населения, разного возраста, социального статуса, уровня образования, занятости, жителей городов, поселков городского типа и сел.

Результаты анкетирования дают возможность выяснить, как население Хмельницкой области информировано о

существующих на ее территории и в Украине в целом средневековые замки и крепости; что при посещении замков и крепостей нравится, а что нет; посещению каких замков и крепостей отдается предпочтение; какие направления туристического использования достопримечательностей средневековой оборонной архитектуры считают целесообразными; мнение общественности относительно частной собственности на замки и крепости.

Ключевые слова: средневековые замки, крепости, анкетирование, Хмельницкая область, респондент, турист, туризм.

N.P. Anipko, O.A. Melnyk, K.V. Melnychuk. The Publicity of the Medieval Castles and Fortresses Use in Ukraine (on the survey conducted in Khmelnytsky region)

The article presents the results of survey in Khmelnytsky region conducted with the purpose to clear up the Medieval castles and fortresses use publicity.

The survey was carried out in February, 2009. The answers to 14 questionnaire points were given by 432 respondents in 20 districts of Khmelnytsky region and cities of administrative subordination – Khmelnytsky, Kam'yanets-Podilsky, Shepetivka, Slavuta, Netishyn and Starokostiantyniv. The survey embraced different target groups of various age, social status, educational level, occupation; the residents of cities and urban villages.

The results of the questionnaire make it possible to clarify the level of population awareness as to existing castles and fortresses in Khmelnytsky region and Ukraine; the respondents' likes and dislikes at visiting object; preferences given by the visitors to a particular fortresses and castles; what are the directions in the development of the Medieval fortification landmarks; the popularity and perspectives of the castles and fortresses privatisation idea.

Key words: Medieval Castles, Fortresses, survey, Khmelnytsky region, respondent, tourist, tourism.

Рецензенти:

Присакар В.Б. к.геогр.н., доцент кафедри загальноєкономічних дисциплін Буковинської державної фінансової академії.

Бучко Ж.І., к.геогр.н., доц кафедри географії та менеджменту туризму, Чернівецький національний університет